

Protestant Theological University

Vrijgemaakten en synodalen

van Klinken, G.J.

Published in:
Tussen Kampen en Amsterdam.

Published: 01/01/2018

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (APA):
van Klinken, G. J. (2018). Vrijgemaakten en synodalen. In *Tussen Kampen en Amsterdam. : George Harinck en het Historisch Documentatiecentrum van de Vrije Universiteit 1985-2017* (pp. 78-80). Historisch Documentatiecentrum (HDC).

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons). You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

This publication might have been made available through the PThU Research Portal under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the PThU website: <https://www.pthu.nl/over-ptthu/bibliotheek-ptthu/diensten/article-25fa-taverne-amendement-end-user-agreement.pdf>

Takedown policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will investigate your claim and remove access to the work if necessary: bibliotheek@pthu.nl .

Downloaded from the PThU Research Portal (Pure): <https://pure.pthu.nl> .

Door de gereformeerde wereld lopen scheidslijnen. Vaak onopgemerkt, maar ze bestaan nog. Op de werkvloer. Zo is de bibliothecaris van mijn werkgever, de Protestantse Theologische Universiteit, Nederlands gereformeerd ('buiten verband'). Zelf behoor ik inmiddels tot de Protestantse Kerk in Nederland, maar daarbinnen tot de synodaal gereformeerde bloedgroep. Met de door George Harinck voorgezeten redactie van het *Documentatieblad Nederlandse Kerkgeschiedenis* vergaderen we tweemaal per jaar in een fraai universiteitsgebouw in Apeldoorn, toebehorend aan de christelijke gereformeerden. En dan is er George Harinck zelf: vrijgemaakt gereformeerd, 'binnen verband'.

Hoeveel betekenis hebben dergelijke onderscheidingen nog? In het Engelstalige buitenland (waar 'gereformeerd' en 'hervormd' allebei vertaald worden als *reformed*) blijkt uitleg in menig geval een onbegonnen opgave. In Nederland bestaat gelukkig enige consensus, althans onder de kerkelijk ingevoerden. Samenvattend komt die op het volgende neer: synodale gereformeerden (zoals ik) zijn 'verwaterd in de leer', vrijgemaakte gereformeerden (zoals George) zijn 'streng', en Nederlandse en christelijke gereformeerden zitten ergens tussen die uitersten in.

Wat tot de vraag leidt: is George Harinck inderdaad 'streng'? Daarop zijn verschillende antwoorden mogelijk. Allereerst kijken we dan uiteraard naar de talloze publicaties die hij als onderzoeker, docent en directeur van het Historisch Documentatiecentrum, het HDC, het licht heeft doen zien over de gereformeerde geschiedenis vanaf 1834. Duidelijk zichtbaar wordt dan een praktische gerichtheid. Het past helemaal bij een Rotterdamse aard om geloof niet bij woorden te laten (hoe belangrijk die ook zijn), maar die woorden met daden kracht bij te zetten. Daar horen stoere karakters bij, man-

nelijke figuren als Abraham Kuiper, Hendrik Colijn en Klaas Schilder. Stevige persoonlijkheden, die durfden stellen dat christendom niet in de laatste plaats ook maatschappelijke betekenis heeft. Gangmakers, organisatoren, die theorie wilden omzetten in praktijk. En die, wanneer het om het inhoudelijke doel ging, botsingen niet uit de weg gingen. Iets van diezelfde eigenschappen zien we terug bij George Harinck.

Vallen die eigenschappen te benoemen als gereformeerd? Meer specifiek: als vrijgemaakt gereformeerd? Uiteraard brengt deze kwestie mij, de 'synodale', op een terrein waar behoedzaamheid de wachter mijner lippen dient te blijven. Toch valt er vanuit dat perspectief wel iets over te zeggen. De door Harinck samen met Wim Berkelaar en anderen beschreven vrijgemaakte gereformeerde geschiedenis heeft bij mij – het zij eerlijk toegegeven – nooit het verlangen opgewekt om daar deel van uitgemaakt te hebben. Dit betreft dan vooral de vele en felle interne conflicten in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt.

Waar een opvallend contrast tegenover staat: de persoonlijke omgang. In mijn jeugd heb ik over de realiteit van het gereformeerde verzet in de oorlogsjaren veel geleerd van de vrijgemaakte familie Bügel in Haren. Een gezin dat driemaal kromgelegd had voor de bouw van een kerk: achtereenvolgens een synodale, een vrijgemaakte en eentje 'buiten verband' (bij het Boeremapark). Andere contacten waren even leerzaam, constructief en stimulerend: het kloeke proza over de Afscheiding in Groningerland van Wesseling (aan het Groninger Nassaplein), later de plezierige samenwerking met bibliotheek en staf van de TUK (in Kampen) en tenslotte uiteraard de talloze projecten met George Harinck en diens medewerkers (in HDC en VU).

Het is mij nooit goed gelukt om die twee werelden overtuigend bij elkaar te brengen. Aan de ene kant de uit de bronnen blijkende scherpste, het conflict, het gelijk willen hebben (trekken die in de Nederlandse politiek trouwens evengoed aan te treffen vallen aan de linkerkant van het spectrum). Aan de andere kant: die souplesse, hartelijkheid, collegialiteit.

Misschien is het wel zo – nu raad ik – dat het één in vrijgemaakte ogen de voorwaarde vormt voor het ander. Dat we scherp en 'streng' moeten durven zijn in principiële zaken, juist óm tot een evangelisch geïnspireerde menselijke omgangsvorm te komen? Dan zouden wij synodalen (en alle andere buitenstaanders) in hoge mate van de vrijgemaakte kerkgeschiedenis hebben geprofiteerd: niet de lasten, wel de lusten.

Deel van het verzoek van de redacteuren van deze bundel was om de werkzaamheid van George Harinck te illustreren aan de hand van een bron uit de rijke collectie van het HDC. Mijn gedachte gaat dan uit naar het daar bewaarde archief van prof.dr. Gezina van der Molen. Geen figuur om het gemakkelijk gehad te hebben in een 'streng' gereformeerde mannenkerk. Thans omstreden als markant voorzitter van de naoorlogse commissie oorlogspiegelkinderen. Het is hier niet de plek om die affaire op te rakelen. Belangrijker is dat de aanwezigheid van dit archief in het HDC heel goed past bij de prioriteiten van de directeur. Botsende meningen kunnen de waarheid dichterbij brengen. Een doorgaande lijn in zowel de functies als de publicaties van George Harinck is de typerende neocalvinistische (niet enkel vrijgemaakte) neiging om standpunten in discussie te brengen. Dan wil het wel eens waaïen. Hoekige karakters passen daar helemaal bij.

Als historicus is Harinck kritisch, zoals past bij het métier. Maar 'streng'? Áls hij het is, dan meer jegens de stuurder aan de wal dan jegens degenen die de confrontatie met de weerbarstigste praktijk aangaan. En misschien is dat wel een typerende vrijgemaakte eigenschap.